

ПЕРСПЕКТИВИ ЗАКОНОДАВЧОГО ВИЗНАЧЕННЯ СТАВОК СУДОВОГО ЗБОРУ В УКРАЇНІ

Для того щоб визначитися зі ставкою судового збору, необхідно здійснити аналіз ставок судових платежів, що вже існують в Україні. Взагалі на сьогодні поняття податкової ставки український законодавець не надає. Проблема регулювання ставки оподаткування деталізується у статті 7 Закону України "Про систему оподаткування" [1] шляхом трактування компетенції органів, що її встановлюють. Такий підхід критикували у своїх роботах багато науковців, проте єдина думка щодо визначення ставки податку ще не сформувалася [2, с. 82; 3, с. 39; 4, с. 13].

Відсутність єдиного визначення ставки податку чи збору фактично позбавляє законодавця окреслених орієнтирів у визначенні ставок конкретних податків та зборів, в тому числі і при визначенні ставки судових платежів.

У статті 24 проекту Податкового кодексу України ставку податку визначено як розмір податкових нарахувань на (від) одиницю (одиниці) виміру бази оподаткування [5]. Проте не можна не зауважити складність такого визначення. На нашу думку, найбільш оптимальне визначення ставки податкового платежу пропонує І.І. Кучеров – податкове нарахування на одиницю обкладання (податкову базу) [3, с. 250], яке могло б стати остаточним при визначенні цього елемента податкового платежу. Отже, однією зі головних проблем у чинному законодавстві є відсутність чіткого визначення ставки податку (збору) у кодифікаційному нормативному акті. Визначення загального поняття ставки податку (збору) дасть можливість відштовхуватися від нього і при визначенні ставок інших податків (зборів), в тому числі і при визначенні судового збору та судового інформаційно-технічного збору.

Якщо взяти за основу поняття, що на нашу думку, є найбільш оптимальним, і застосувати його до визначення ставки судових платежів, то отримаємо, що ставка судового збору – це розмір нарахування на кожну конкретну специфічну дію, яку вчиняють судові установи, що є об'єктом судового збору; а ставка судового інформаційно-технічного збору – це розмір нарахування на кожне звернення до суду з первісними та зустрічними позовними заявами майнового та немайнового характеру, заявами, скаргами, апеляційними та касаційними скаргами, заявами про перегляд справи за нововиявленими обставинами, заявами про перегляд заочного рішення, заявами, пов'язаними з виконанням судових рішень. Такі визначення могли б передувати встановленню розмірів ставок судових платежів у нормативному акті, що врегульовував би їх стягнення.

Доцільно було б проаналізувати визначення ставок державного мита та витрат з інформаційно-технічного забезпечення судового процесу, проте цих визначень не існує в українському законодавстві. Стаття 3 Декрету Кабінету Міністрів України «Про державне мито», не вміщуючи загального визначення його ставки, відразу закріплює їх розміри (див. Додаток Б).

Законодавець не втомлює себе ні економічним обґрунтуванням до встановлення таких ставок (критерій встановлення саме такого розміру залишається туманним, законодавець не пояснює, чому мінімальний розмір державного мита з позовних заяв складає 51 гривню, а з позовних заяв про розірвання шлюбу – 8 гривень 50 копійок), ні визначенням видів ставок, а просто закріплює їх розміри через перерахування об'єктів та встановлення щодо кожного різних розмірів ставок.

А.В. Казакова підкреслює, що податки та збори повинні мати економічне обґрунтування і не можуть бути свавільними. Недопустимими є податки та збори, що перешкоджають реалізації громадянами своїх конституційних прав [6, с. 14]. Враховуючи те, що право на звернення до суду є конституційним правом, то при визначенні ставок судового збору їх розміри повинні бути економічно обґрунтованими і не перешкоджати реалізації конституційних прав. Як пише А.В. Юдін, інститут судових зборів не повинен перетворюватися у непереборний бар'єр для осіб, що дійсно потребують захисту прав, проте не мають можливості сплатити судові збори [7, с. 239]. Таким чином, нині при встановленні ставок судових платежів можна виділити такі недоліки: 1) відсутність загального визначення ставки податку (збору); 2) відсутність спеціального визначення ставок судових платежів (державного мита та витрат з інформаційно-технічного забезпечення судового процесу); 3) відсутність економічного обґрунтування встановлення розміру ставок судових платежів.

При розробці нормативного акта, що врегульовуватиме справляння судових платежів, необхідно врахувати усі ці недоліки і не переносити їх у нове законодавство. Для цього необхідно якнайшвидше прийняти Податковий кодекс України, в якому давалося б загальне визначення ставки податку (збору); у нормативному акті, що регулюватиме стягнення судового збору закріпити визначення ставки судового збору; визначитися з видами ставок судового збору; розмір ставок судового збору економічно обґрунтувати.

Для того, щоб зрозуміти, чи окреслив собі законодавець ці орієнтири при розробці нових нормативних актів, що регулюватиме стягнення судового збору, необхідно їх проаналізувати. Так, у статті 4 розділу XII проекту Податкового кодексу України, статті 4 проекту Закону "Про судовий збір" ставки судового збору встановлюються шляхом перелічення об'єктів судового збору та встановлення відповідно кожного ставки судового збору, яка визначається пропорційно ціні позову чи мінімальній заробітній платі (див. Додаток В).

Аналіз проекту Податкового кодексу України та проекту Закону України "Про судовий збір" дозволяє констатувати, що тут не лише не враховано орієнтирів, зазначених раніше (не надається ні визначення ставки судового збору, ні видів його ставок, ні економічного обґрунтування встановлення), а лише перераховуються розміри ставок залежно від об'єкта, тобто фактично калькуються невдалі норми чинного законодавства, та навіть запропоновано стягувати судовий збір за видачу судами документів, хоча, як ми вже писали раніше, видання документів судами є безпосереднім обов'язком суду. З розвитком техніки та електроніки видання судами документів не потребує суттєвих зусиль від працівників суду (їх не потрібно передруковувати, можна зробити ксерокопію чи роздрукувати комп'ютерну версію тощо), тому пропозиція додатково стягувати судовий збір за ці дії, є, на нашу думку, хибною.

Отже, пропозиції, що містяться у статті 7 розділу XII проекту Податкового кодексу України, статті 4 проекту Закону України "Про судовий збір", щодо встановлення ставок судового збору за видачу судами документів, підлягають скасуванню.

Список використаних джерел:

1. Про систему оподаткування: закон України : від 18 лютого 1997 року № 77/97-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 16. – Ст. 4.
2. Жданов А. А. Финансовое право Российской Федерации : [учеб. пособ.] / Жданов А. А. – М.: ТЕИС, 1995. – 170 с.
3. Кучеров И. И. Налоговое право России: курс лекций / Кучеров И. И. – М. : ЮрИнфоР, 2001. – 360 с.
4. Журавлева О.О. Объект налога (сбора) как категория налогового права: автореф. дис. на соискание уч. степени канд. юрид. наук: спец. 12.00.14. "Административное право; Финансовое право; Информационное право" / О.О.Журавлева. – М., 2003. – 18 с.
5. Проект Податкового кодексу України. – [Електроний ресурс] – Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/control/publish/article/main?art_id=85615&cat_id=71373
6. Казакова В. В. Основные начала законодательства о налогах и сборах как нормы прямого действия в судебной системе / В. В. Казакова // Законодательство. – 2001. – № 1. – С. 11-15.
7. Юдин А. В. Злоупотребление процессуальными правами в гражданском судопроизводстве / Юдин А. В. – СПб. : Издат. дом Сп. – Петерб. гос. ун-та, 2005. – 360 с.